

Πώς οργανωνόμαστε;

Διδακτική πρόταση 4: Συνοπτικό πλαίσιο πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης

Ερώτημα-κλειδί

- Πώς οργανωνόμαστε από τα πολύ παλιά χρόνια μέχρι σήμερα;

Σύνδεση με το προηγούμενο μάθημα

Στα προηγούμενα μαθήματα μελετήσαμε αλλαγές και συνέχειες σχετικές με τη μετακίνηση και την εγκατάσταση, την καθημερινή ζωή, και τις ιδέες και τις πεποιθήσεις των ανθρώπων. Στο σημερινό μάθημα μελετούμε αλλαγές και συνέχειες που έχουν να κάνουν με την πολιτική και κοινωνική οργάνωση των ανθρώπων. Με κάθε ευκαιρία επισημαίνουμε/υπενθυμίζουμε τις συνδέσεις και τα κοινά στοιχεία με τις προηγούμενες επισκοπήσεις.

Μαθησιακοί στόχοι

Οι μαθητές και μαθήτριες να:

- αναφέρουν βασικές αλλαγές και συνέχειες στον τρόπο που άνθρωποι οργανώνονται σε ομάδες από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα (γνώση περιεχομένου)·
- παρατηρούν ότι στην ανθρώπινη ιστορία έχουμε μεγάλες αλλαγές που συμβαίνουν στη διάρκεια πολλών χιλιάδων χρόνων (επιστημολογικές έννοιες)·
- κάνουν συγκρίσεις των διάφορων εποχών επιχειρηματολογώντας για τις επιλογές τους (δεξιότητες)·
- επιχειρηματολογούν και να τεκμηριώνουν τις υποθέσεις τους για πιθανές αλλαγές και συνέχειες στο μέλλον (δεξιότητες)·

Διδακτικό και μαθησιακό υλικό

- Κορδέλα σε ρολό.
- Διαδραστικός πίνακας· ή Η.Υ. και προβολέας για τη σχετική παρουσίαση PowerPoint (η παρουσίαση περιλαμβάνει εικόνες και πληροφορίες που αναπαριστούν τη ζωή των ανθρώπων ως προς την πολιτική και κοινωνική οργάνωση στις υπό μελέτη ιστορικές περιόδους. Πρόσβαση: Ιστοσελίδα Ιστορίας, Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΔΕ) http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/istoria/c_taxi_did_protaseis.html. Όπου δεν υπάρχει διαθέσιμος Η.Υ. και προβολέας μπορούν να χρησιμοποιηθούν φύλλα με τις αντίστοιχες εικόνες).
- Ατομική πλαστικοποιημένη καρτέλα (μικρός πίνακας), μαρκαδόροι νερού και σφουγγαράκι.
- Παγκόσμιος πολιτικός άτλαντας.
- Φύλλο Εργασίας «Συγκρίνοντας τις εποχές. Πώς οργανωνόμαστε;» (σ. 31).
- Φύλλο Εργασίας «Τι αλλάζει; Τι μένει το ίδιο; Πώς οργανωνόμαστε;». (σ. 32).
- Κάρτες Εργασίας Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα; (σ. 20-25).
- Φάκελος Επιτευγμάτων.

Δραστηριότητα προσανατολισμού

Η δραστηριότητα προσανατολισμού γίνεται με συντομία στην ολομέλεια της τάξης και στόχος της δεν είναι να απαντήσουν όλα τα παιδιά, αλλά να ακουστούν διάφορες ιδέες.

Τα παιδιά παρατηρούν έναν παγκόσμιο πολιτικό άτλαντα και συζητούν γύρω από το τι σημαίνουν τα διάφορα χρώματα. (Επιλέγουμε ένα χάρτη στον οποίο να εμφανίζονται τα ονόματα των χωρών, έτσι ώστε τα παιδιά να αντιληφθούν ότι τα διάφορα χρώματα αντιπροσωπεύουν διάφορες χώρες). Εξηγούμε στα παιδιά ότι οι χώρες αποτελούν τις μεγαλύτερες ομάδες στις οποίες οργανώνονται σήμερα οι άνθρωποι που ζουν μαζί.

Τα παιδιά σκέφτονται και στη συνέχεια συζητούν με το παιδί που κάθεται δίπλα τους το ερώτημα: «Ποιος αποφασίζει γι' αυτές τις ομάδες; Ποιος είναι ο αρχηγός;». Είναι πολύ πιθανόν τα περισσότερα παιδιά να αναφερθούν σε προέδρους ή πρωθυπουργούς (κάποια μπορεί να αναφερθούν επίσης στη βουλή, στους πολιτικούς, κ.λπ.). Στη συνέχεια θέτουμε το ερώτημα: «Ποιος αποφασίζει ποιος θα είναι ο πρόεδρος;». Αν τα παιδιά δεν αναφερθούν στις εκλογές, φροντίζουμε να συνδέσουμε το ερώτημά μας με το συμβούλιο της τάξης, το οποίο προκύπτει μέσα από μαθητικές εκλογές.

Επίσης, τα παιδιά σκέφτονται και συζητούν το ερώτημα: «Τι σχέσεις έχουν οι χώρες μεταξύ τους;». Είναι πολύ πιθανόν τα παιδιά να αναφερθούν σε διάφορα θέματα (π.χ. εμπόριο, πολέμους κ.λπ.).

Αναφέρουμε στα παιδιά ότι στο σημερινό μάθημα θα σκεφτούμε πώς οργανώνονταν οι άνθρωποι στα πολύ παλιά χρόνια. Υπενθυμίζουμε το παράδειγμα της κορδέλας που χρησιμοποιήσαμε στο πρώτο μάθημα. Σε περίπτωση που τα παιδιά δεν φαίνεται να το θυμούνται ή να υπάρχουν παρανοήσεις σχετικά με την χρονική απόσταση από τότε μέχρι σήμερα, μπορούμε να επαναλάβουμε τη δραστηριότητα ή να χρησιμοποιήσουμε μια αντίστοιχη.

Τα παιδιά επαναφέρουν στη μνήμη τη σύμβαση ότι, για να μελετήσουμε τη ζωή των ανθρώπων στο παρελθόν, το χωρίζουμε σε «κομμάτια» που τα ονομάζουμε εποχές ή περιόδους. Για να εποπτικοποιήσουμε αυτή την πληροφορία, παρουσιάζουμε την πρώτη διαφάνεια της παρουσίασης (είτε με τον προβολέα, είτε σε έντυπη μορφή) στην οποία εμφανίζονται οι τρεις εποχές που θα μελετήσουμε, λαμβάνοντας υπόψη ότι: (α) οι εποχές αυτές έχουν διαφορετική χρονική διάρκεια μεταξύ τους· και (β) ανάμεσα σε αυτές τις εποχές και το σήμερα μεσολαβούν οι εποχές που θα διδαχθούν στις επόμενες τάξεις.

Υπενθυμίζουμε και πάλι ότι το πρώτο κομμάτι ονομάζεται «Παλαιολιθική Εποχή», δηλαδή η παλιά εποχή της πέτρας. Το δεύτερο κομμάτι ονομάζεται «Νεολιθική Εποχή», δηλαδή η νέα εποχή της πέτρας. Το τρίτο κομμάτι ονομάζεται «Εποχή του Χαλκού». Ο χαλκός είναι ένα μέταλλο όπως είναι ο σίδηρος, το χρυσάφι κ.ά.. Τα ονόματα αυτά τα έδωσαν οι αρχαιολόγοι. Τα παιδιά αναφέρουν γιατί δόθηκαν αυτά τα ονόματα (με βάση τα βασικά υλικά που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι).

Δραστηριότητα 1: Πώς οργανώνονταν οι άνθρωποι της Παλαιολιθικής Εποχής;

Τα παιδιά παρατηρούν το πρώτο μέρος της παρουσίασης PowerPoint που δείχνει ομάδες ανθρώπων της Παλαιολιθικής Εποχής. Υπενθυμίζουμε στα παιδιά ότι αυτά που βλέπουμε δεν αποτελούν φωτογραφίες, αλλά *αναπαραστάσεις* βασισμένες σε αυτά που γνωρίζουμε για την εποχή εκείνη. Τα παιδιά σκέφτονται πρώτα ατομικά και στη συνέχεια συζητούν με το παιδί που κάθεται δίπλα τους τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Πόσο μεγάλες είναι οι ομάδες των ανθρώπων;
2. Ποιος αποφασίζει για την ομάδα; Ποιος είναι ο αρχηγός;
3. Τι σχέση έχει αυτή η ομάδα με άλλες παρόμοιες ομάδες;

Είναι πιθανό κάποια παιδιά να μην μπορούν να δώσουν άμεσα απαντήσεις, ή οι απαντήσεις τους να είναι προβληματικές (συνήθως γιατί χρησιμοποιούν αναχρονισμούς). Μέσα από συζήτηση τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να διαπιστώσουν ότι:

1. Οι ομάδες αποτελούνται από πολλές οικογένειες μαζί (μέγιστο 150 άτομα).
2. Δεν έχουν ορισμένο αρχηγό. Κάποιοι μπορεί να έχουν περισσότερη δύναμη από άλλους (π.χ. οι κυνηγοί).
3. Οι ομάδες δεν έρχονται συχνά σε επαφή μεταξύ τους, αλλά κάποτε συγκρούονται.

Δραστηριότητα 2: Πώς οργανώνονταν οι άνθρωποι της Νεολιθικής Εποχής;

Τα παιδιά παρατηρούν το δεύτερο μέρος της παρουσίασης με τις εικόνες που δείχνουν ομάδες ανθρώπων της Νεολιθικής Εποχής, έχοντας υπόψη πως αυτές φτιάχτηκαν με βάση τα όσα ξέρουμε για την εποχή εκείνη. Τα παιδιά σκέφτονται ατομικά και μετά συζητούν με το παιδί που κάθεται δίπλα τους τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Πόσο μεγάλες είναι οι ομάδες των ανθρώπων;
2. Ποιος αποφασίζει για την ομάδα; Ποιος είναι ο αρχηγός;
3. Έχουν όλοι τα ίδια πράγματα;
4. Τι σχέση έχει αυτή η ομάδα με άλλες παρόμοιες ομάδες;

Είναι πιθανό κάποια παιδιά να μην μπορούν να δώσουν άμεσα απαντήσεις, ή οι απαντήσεις τους να είναι προβληματικές (συνήθως γιατί χρησιμοποιούν αναχρονισμούς). Μέσα από συζήτηση τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να διαπιστώσουν ότι:

1. Οι ομάδες αποτελούνται από τους ανθρώπους που ζουν στο ίδιο χωριό (οικισμό) (300 μέχρι 600 άτομα).
2. Δεν έχουν ορισμένο αρχηγό.
3. Κάποιοι έχουν περισσότερα πράγματα από άλλους (πιο μεγάλα σπίτια).
4. Κάποτε η μια ομάδα επιτίθεται στο χωριό (οικισμό) άλλης ομάδας. Οι ομάδες ανταλλάζουν προϊόντα μεταξύ τους και κάποτε συγκρούονται.

Δραστηριότητα 3: Πώς οργανώνονταν οι άνθρωποι της Εποχής του Χαλκού;

Τα παιδιά παρατηρούν το τρίτο μέρος της παρουσίασης με τις εικόνες που δείχνουν ομάδες ανθρώπων της Εποχής του Χαλκού, έχοντας υπόψη ότι αυτές δεν αποτελούν φωτογραφίες ή πιστά αντίγραφα των όσων έβλεπαν οι δημιουργοί τους, αλλά *αναπαραστάσεις* που φτιάχτηκαν βασισμένες σε αυτά που γνωρίζουμε για την εποχή εκείνη. Τα παιδιά σκέφτονται πρώτα ατομικά και στη συνέχεια συζητούν με το παιδί που κάθεται δίπλα τους τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Πόσο μεγάλες είναι οι ομάδες των ανθρώπων;

2. Ποιος αποφασίζει για την ομάδα; Ποιος είναι ο αρχηγός;
3. Έχουν όλοι τα ίδια πράγματα;
4. Τι σχέση έχει αυτή η ομάδα με άλλες παρόμοιες ομάδες;

Ίσως κάποια παιδιά να μην μπορούν να δώσουν άμεσα απαντήσεις, ή οι απαντήσεις τους να είναι προβληματικές (συνήθως γιατί χρησιμοποιούν αναχρονισμούς). Μέσα από τη συζήτηση τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να διαπιστώσουν ότι:

1. Οι ομάδες αποτελούνται από τους ανθρώπους που ζουν στο ίδιο βασίλειο, το οποίο συνθέτουν περισσότερες από μια πόλεις ή/και χωριά (μερικές εκατοντάδες μέχρι μερικές χιλιάδες άτομα).
2. Ο αρχηγός είναι ο βασιλιάς.
3. Κάποιοι έχουν πιο πολλά πράγματα από κάποιους άλλους (πιο πολλά ζώα, πιο μεγάλα σπίτια, πιο ακριβά ρούχα κ.λπ.).
4. Τα διάφορα βασίλεια συνεργάζονται (π.χ. κάνουν εμπόριο μεταξύ τους), πολλές φορές όμως κάνουν και πολέμους μεταξύ τους.

Δραστηριότητα 4: Αλλαγές και συνέχειες

Με βάση τα όσα συζητήσαμε σήμερα αλλά και τις σχετικές σελίδες από τις Κάρτες Εργασίας *Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα;*, τα παιδιά προχωρούν σε συγκρίσεις ανάμεσα στις διάφορες εποχές.

Τα παιδιά εργάζονται στο Φύλλο Εργασίας «Συγκρίνοντας τις εποχές. Πώς οργανωνόμαστε;» (σ. 31) κάνοντας διάφορες κατηγοριοποιήσεις/ιεραρχήσεις. Το κάθε παιδί εργάζεται με τον δικό του ρυθμό και συμπληρώνει όσες δραστηριότητες μπορεί από το σχετικό Φύλλο Εργασίας. Βεβαιωνόμαστε ότι όλα τα παιδιά έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον μια δραστηριότητα και την έχουν συζητήσει με το παιδί που κάθεται δίπλα τους.

Στη συνέχεια τα παιδιά παρουσιάζουν τις ιεραρχήσεις/κατηγοριοποιήσεις τους και η ολομέλεια της τάξης σχολιάζει. Δεν επιδιώκουμε να εκμαιεύσουμε «ορθές» απαντήσεις, αλλά να ενθαρρύνουμε τα παιδιά να σκέφτονται και να επιχειρηματολογούν για τις επιλογές που κάνουν, οι οποίες στο τέλος του μαθήματος είναι αποδεκτό να διαφέρουν. Δεν αναμένεται όλα τα παιδιά να κάνουν παρουσίαση όλων των δραστηριοτήτων. Το κάθε παιδί που παρουσιάζει μοιράζεται από μια ιεράρχηση/κατηγοριοποίηση. Βεβαιωνόμαστε όμως ότι στη διάρκεια των 4 μαθημάτων για τις επισκοπήσεις όλα τα παιδιά παρουσιάζουν τη δουλειά τους σε αυτή τη δραστηριότητα τουλάχιστον μια φορά.

Σημείωση: Σε περίπτωση που δεν υπάρχει αρκετός χρόνος συστήνεται, αντί για ιεραρχήσεις, τα παιδιά να επιλέγουν ποια εποχή ανταποκρίνεται στην κάθε δήλωση.

Δραστηριότητα 5: Πώς οργανώνονται οι άνθρωποι τον 31ο αιώνα (1000 χρόνια μετά) από τις Κάρτες Εργασίας

Τα παιδιά συμπληρώνουν τη στήλη για τον 31^ο αιώνα (1000 χρόνια μετά) από τις σχετικές σελίδες στις Κάρτες Εργασίας *Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα;* (σ. 20-25) και εισηγούνται απαντήσεις στα ίδια ερωτήματα. Τονίζουμε στα παιδιά ότι για κάθε στοιχείο που αναφέρουν θα πρέπει να δίνουν και τον λόγο για τον οποίο κατέληξαν στη συγκεκριμένη εισήγηση.

Ανακεφαλαίωση - Ανατροφοδότηση

Τα παιδιά συμπληρώνουν το Φύλλο Εργασίας «Τι αλλάζει; Τι μένει το ίδιο; Πώς οργανωνόμαστε;» (σ. 32) στο οποίο σημειώνουν αλλαγές και συνέχειες. Οι στήλες έχουν διαφορετικό μέγεθος για να δίνουν την αίσθηση της διαφορετικής διάρκειας της κάθε περιόδου. Η προτελευταία στήλη παραμένει κενή, αφού αντιστοιχεί σε περιόδους που θα διδαχθούν σε επόμενες τάξεις. Στις κενές σειρές τα παιδιά ή ο/η εκπαιδευτικός μπορούν να προσθέσουν δικές τους δηλώσεις.

Αναστοχασμός παιδιού

Το κάθε παιδί επιλέγει να απαντήσει σε μια ή περισσότερες ερωτήσεις:

- Τι μου άρεσε πιο πολύ ή μου έκανε εντύπωση από αυτά που κάναμε σήμερα;
- Άλλαξαν οι ιδέες/γνώσεις μου με το σημερινό μάθημα; Γιατί;
- Συνεργάστηκα/συζήτησα αποτελεσματικά με άλλα παιδιά;
- Τηρήθηκαν οι αρχές του αμοιβαίου σεβασμού στον διάλογο;
- Πώς θα με βοηθήσουν αυτά που έμαθα σήμερα στην καθημερινή μου ζωή;
- Τι άλλο θέλω να μάθω; Τι θα ήθελα να εισηγηθώ στη/στον δασκάλα/ό μου;

Αναστοχασμός εκπαιδευτικού

- Πότε συμμετείχαν πιο ενεργά τα παιδιά;
- Τι πέτυχε κατά την άποψή μου; Τι δεν «δούλεψε» και γιατί;
- Ποιες περιοχές χρειάζονται βελτίωση; Πώς θα μπορούσαν να γίνουν;

Αξιολόγηση

Συντρέχουσα αξιολόγηση γίνεται κατά τη διάρκεια του μαθήματος μέσα από τις δραστηριότητες που εκτελούν τα παιδιά στις ομάδες τους και στην ολομέλεια της τάξης· και τελική αξιολόγηση γίνεται με τη δραστηριότητα ανακεφαλαίωσης και επαναφοράς των κύριων σημείων.